

Дијагноза стана

У општем политичком смислу 2011. год није донијела ништа новог, већ је само заострила општи утисак да је БиХ ирационална творевина, која егзистира искључиво вољом међународне заједнице, неспремне да се упусти у рашчишћавање хаоса који је сама направила. Најгоре у свему је да БиХ живи на рачун властитих грађана, вампирски им пијући крв и циједећи из њих и последње остатке хуманог живота. Јасно је да је дугорочно посматрано одржавање таквог стања бременито опасностима, премда не и немогуће. Но, ми који смо принуђени да таворимо у босанском тамном вилајету, не можемо а да не анализирамо могуће опције расплета босанске слијепе улице. Неколико је могућих алтернатива.

Опције расплета

Прва од њих је рат. Нажалост, услед недвршеног мира, опција крваве дисолуције, премда мало вјероватна, још увијек није потпуно немогућа и стоји као потенцијални сценарио. Нарочито ако се има у виду дубина и снага фрустрације оног дијела БиХ који није задовољан дејтонским миром, а која се институционално исказује као изборна подршка радикалним (Силајџић) и шовинистичким (Лагумџија) снагама.

Супротна опција је сада већ помало заборављена могућност: унутрашњи консензус. Консензус овдје не треба мијешати са договорима о конкретним питањима, попут недавног именовања Вијећа министара, или усвајања буџета, јер су ти договори тактичка рјешења, изнуђена неким вањским притиском – било „међународном заједницом“, било проблемима око финансирања институција услед непостојања буџета. Консензус међутим значи договор о опстанку земље, тј. конститутивни уговор којим би БиХ добила унутрашње признање, које заправо никада није ни имала. Како сада ствари стоје, ова опција је дефинитивно прокоцкана са обарањем априлског пакета. У условима агресивног понашања Силајџића, и каснијег вулгарног макијавелизма Лагумџије, те тврдог одговора на такве приступе који је дошао из РС у форми платформе о усаглашеном дјеловању СНСД-а и СДС-а, чини се да опција унутрашњег признања није могућа у оквиру садашње гарнитуре политичара. Она би евентуално могла постати реална опција тек са новом генерацијом политичких лидера, која се овдје објективно не назире, и за коју и нема нужних услова. Наиме, ако

погледамо искуства других земаља која су прошла таква искуства, видимо да је та нова генерација која је донијела квалитативно нове друштвене промјене углавном била сачињена од људи који су имали страно образовање, и у току студија били васпитавани у духу консензуса европске демократске традиције. Међутим, колико можемо сада да видимо, нама недостаје потребан број појединаца неопходних за такву еволуцију, што и не чуди с обзиром на то колико су овдје сазрјели услови за смјену генерација. Ипак, глас разума који се у том контексту ипак догађа је концепт „новог политичког говора“, који је недавно промовисан и у пракси демонстриран од стране СДС-а, а који показује да је тако нешто још увијек могуће.

Трећа могућа опција је контролисана дисолуција, о којој је у неколико наврата говорило актуелно руководство РС. Судећи према неким информацијама и нарочито недавним изјавама председника РС, управо ово је програм који се форсира. Тако је председник чак отворено изјавио да би, према тренутном стању ствари, у случају сепарације десетак држава признало РС, међу којима и неке врло моћне (претпоставља се да је тиме мислио на Израел, а можда чак и Русију). Честитајући у Бањој Луци Дан и крсну славу Републике Српске (РС), патријарх Српске православне цркве (СПЦ) Иринеј упутио је и благослов „најмлађој српској држави“. Учинио је то у присуству србијанског председника Бориса Тадића. Више политичких аналитичара, нпр. Ибрахим Прохић, указали су да Милорад Додик има стратегију коју је успоставио када је проглашена независност Косова: „Он је тада рекао да на примјеру Косова и Срби могу да уче. Суштина је да уколико неко стање траје довољно дуго сви се на њега навикну и оно показује тенденцију да постане легално.“ Премда је принципијелно посматрано остварив, овај је програм бременим ризицима, и, готово да се граничи са политичким авантуризмом. У сваком случају он захтјева врло софистицирано моделирање и једну врхунску технику управљања ризиком, те одговарајућу констелацију међународних односа. Њему иде на руку понашање званичног Сарајева, и мора се признати да садашња владајућа гарнитура у РС вјешто тјера воду на овај млин. Опасност се састоји у томе што доказ да је БиХ немогућа може водити ка распаду, али и ка реконструкцији у форми потенцијално неповољног Dayton II, а на крају крајева и могућност сукоба. Спремност режима да се коцка са таквим стварима може се објаснити сљедећом логиком: изборити независност подразумјева да би успјех на чисто политичком пољу – остварењу сна о независности, поништио све захтјеве за санадеризацијом РС-а, при чему би економски злочини били заборављени у националној еуфорији. Ова концепција своје оправдање налази у чињеници да је наш народ у више наврата посвједочио да је спреман прихватити изразито снижавање животног стандарда у замјену за сан о независности.

Уколико се не догоде нека значајнија регионална помјерања снага, најреалнија посљедица форсирања програма контролисане дисолуције је четврти сценарио, који можемо назвати палестинизација босанскохерцеговачке ситуације. Немогућност да се спроведе дисолуција, као и одбијање да се промовише конституционализација БиХ,

зацементираће Босну у дубоки, вјероватно деценијски, статус qво. Искуство са комунистичким режимом упозорава нас да се политички системи, који су и економски ирационални и политички апсурдни, и при томе и неспособни, могу одржавати у дугом временском раздобљу једном спрегом медијског тоталитаризма и различитих симболичких разградњи енергија отпора. Концепт “палестинизације” снажно погодује повећању тзв. “демократског раскорака”, гдје су политичке елите, изабране да “служе” народу и администрирају потребе грађанства, претворене у од народа одметнуте олигархије. Тако настаје систем пљачкаше партитократије, који је дугорочно посматрано, и по својим генералним посљедицама, можда чак и деструктивнији од насилне дисолуције.

Сличан овом сценарију је Кипарски модел – који, чини се, као план Б форсира актуелна политичка елита РС. Као и у пројекту постепене контролисане дисолуције он се састоји од политике опструкције и блокаде заједничких државних институција, са циљем да се фиксира и зацементира постојећа ентитетска подјела. Судећи према Лагумџијиној формули „двије Њемачке“ у БиХ, ова је опција у садашњем стању ствари блиска и Сарајеву. Суштина је да се територије, ресурси и становништво херметички раздвоје у своје националне шорове, при чему је први циљ СДП-а политичка елиминација Хрвата (тј. спрјечавање да се асиметрична федерација трансформирше у троентитетску конфедерацију) а не конфликт са РС, који се оставља за касније. Са позиције РС идеја је да се политичким и економским исцрпљивањем постепено произведе позиција у којој нико, рачунајући и политичке представнике Бошњака и „међународну заједницу“, не би могао игнорисати апсурдност пројекта заједничке државе. И у случају палестинизације и у случају кипарског сценарија неминовно је да и народ и ресурси постају објект доминације једне политичко-медијско-економске олигархије. Карактеристичан дио оба програма је упадљиво инсистирање припадника владајуће партије на самосвојности РС у односу на Србију, са очигледном намјером да се свој дио колача не уклопи у већу торту.

Пети могући сценарио је интервенција међународне заједнице према унитарној БиХ, кроз призму ЕУ интеграција. Премда је једно вријеме дјеловала као највјероватнији сценарио, сада је, чини се, ова опција напуштена. Што услед притиска властитих проблема са којима се „међународна заједница“ суочава, што због недостатка енергија за provedбу таквог опсежног плана „штапа и шаргарепе“, Босна ће бити препуштена сама себи. „Међународна заједница“ не показује спремност да формулише снажну излазну стратегију која би могла расплести ствари, и по свему судећи склона је да постојеће стање одржава до унедоглед.

Међутим, ова опција добија сада радикалнију форму у једној могућности расплета коју смо ријетко имали прилику чути, наиме идеји да се Република Српска стави у позицију

дужничког ропства према Федерацији БиХ. Смисао ове концепције постаје јасан кроз у задње вријеме снажно форсирану сребренизацију РС-а. Замисао је да се Сребреница фиксира не као масовни злочин, већ као геноцид, и Српској наметне формално-правна одговорност за геноцид. То значи да РС не би имала обавезу само на одштетне захтјеве према жртвама по имену и презимену (и обрнуто ФБиХ према српским жртвама), већ да се Српској наметне обавеза репарације за геноцид. Та репарација не би ишла према индивидуалним лицима оштећеним у рату, већ према држави БиХ (читај: Федерацији БиХ), и она би у том случају носила неупоредиво већи износ, несумњиво мјерен милијардама долара. Јасно је да то значи и више и горе од укидања РС - стављање српског народа у РС-у у стање харачког ропства према Сарајеву. Имајући у виду да се Србија, пресудом Међународног суда правде, извукла из те приче остављајући РС саму, те потенцијално врло негативне могуће конотације пресуда Радовану Караџићу и Ратку Младићу, овај је сценарио изразита опасност по Српску, и ствар на коју је неопходно реаговати резолутним средствима. Имајући у виду мјеру до које је у задње вријеме интензивирана хајка на РС, те очито инсистирање сарајевских кругова да се ова тематика не стави ад ацта, већ стално перманентно обнавља, може се с правом закључити да је то дугорочна „економска политика“ Сарајева, којом Федерација планира изаћи из катастрофалне ситуације у коју се довела.

Балканска карантена

Поред ових сценарија, који су мање-више познати и анализирани, нова ситуација настала уласком Хрватске у Европску унију отвара и неке нове реалности, а самим тим и неке нове опције. Једна од њих је нека врста конфедерације оних који остају изван ЕУ. Таква конфедерација, у апстрактној форми, де факто ће настати сама по себи, јер ће државе од хрватске границе па до Грчке, представљати неку врсту карантене. Дугорочно посматрано ова је опција један од модела који може бити повољан за Републику Српску и Србију, и у извјесном смислу је шанса.

Наиме, очигледно је да у тору који настаје након уласка Хрватске у ЕУ, српски народ постаје доминантан како по бројности тако и по економским показатељима.

Што се тиче броја становника, апроксимативни подаци су сљедећи: Србија (попис 2011. год): 7 120 666 (Срби – 6 011 000; Црногорци - ; Албанци – 150 000; Бошњаци – 151 000). Црна Гора (попис 2011.год.): 625 266 (Црногорци – 44,9%; Срби – 28,77%; Албанци – 8,65%; Бошњаци – 4,91%). Косово и Метохија: Процјенује се да је Косово [1991](#) . имало око 1.950.000 становника (према неслужбеним процјенама Југославије 1.956.196 становника), од чега су

Албанци

чинили 82%,

Срби

10%. Албанија: 3,087,000 (новембар 2001) (Албанци 95%, Грци 3%). Македонија: (попис 2011. иако планиран није одржан.) Према попису из 2003 год. укупно има 2 022 547 становника, од којих 1 297 981 (64,18%) Македонаца, 509 083 (25,17%) Албанаца; те 35 939 (1,78%) Срба. Босна и Херцеговина: Процјена броја становника ФБиХ из 2008 : 2.327.195; а за РС (2010) : 1.433.038. Према процјенама у БиХ живи 1.900 000 Бошњака, 1.400 000 Срба и 485 000 Хрвата. То значи да у

Балканском тору

живи укупно око 18 600 000 становника. Од тога Срба има око 8 000 000; Албанаца око 5 500 000; Бошњака око 2 200 000; Македонаца око 1 500 000; и Црногораца 500 000.

Територија, односно ресурс земље, нам дају сљедећу слику. Србија: 88.361 км² ; Црна Гора: 13.812 км² ; Косово: 10.887 км²; Албанија: 28.748 км²; Македонија: 25.333 км² ; Босна и Херцеговина: 51.209,2 км² (Република Српска 25.053 км²).

Што се тиче БДП-а стање је Према подацима Свјетске банке за 2010.год. (у милионима долара):

1. Србија: 39.128

2. Црна Гора 4.004

3. Косово 5.591

4. Албанија 11.786

5. Македонија 9.118

6. Босна и Херцеговина 16.888

Ови приближни подаци указују на неколико кључних ствари. Прва је везана за географију: „Балкански тор“ чини неку врсту херметички затвореног простора неријешених сукоба који су остали након дисолуцијских процеса СФРЈ. Питања конституисања/распада БиХ, проблем Косова, расцјеп у црногорском друштву, те албанско питање у Македонији су рестлови који су остали након дисолуције. Европа је извукла Хрватску из ове проклете авлије и остатак изоловала у херметички затворену карантену. Такав хируршки захват омогућава да се на преосталом малигном тијелу спроводе неки радикалнији третмани, али и да се оно дугорочно изолује.

Друга чињеница која упада у очи је да Срби чине готово половину становништва „Балканског тора“, и носе више од половине економског потенцијала израженог БДП, те нешто мање од половине територије.

Треће, из претходно наведених конфликтних жаришта јасно је да је темељни проблем овог простора везан за нерјешено српско национално питање (са изузетком македонско-албанског).

Рекапитулирајући, ово значи: (1) херметизација омогућава радикалније третирање; (2) темељни проблем везан је за нерјешен историјско-политички статус српског народа; (3) преминација Срба у популационом и смислу капацитета. Јасно је да таква дијагноза представља повијесну шансу, која међутим неће трајати дуже од десетак година, а вјероватно и краће (у том контексту не треба заборавити Турску). Кључна ствар је да се Србија консолидује, прије свега у економском смислу, те да афирмише природни простор свог афинитета, наиме Републику Српску и Црну Гору. Јер супериорни капацитети Србије и сарадника, у односу на преостале чланове „тора“ омогућавају да се поклопи економски и културни простор „тора“. Управо зато је политика која тренутно доминира званичном Бањалуком краткоока. Вашар који перманентно производе поједини представници РС у БиХ, у покушају да исфорсирају непотребну, и рекли бисмо чак апсурдну независност, рефлектује неразумијевање новонастале ситуације. У битном смислу то подсјећа на 1990-тих, када српске елите нису схватиле суштину промјене која је настала падом Берлинског зида. Тако и сада, спремност „салонског“ Београда да зарад некаквих политичких фикција остави РС на цједилу у стварима попут злоупотребе Сребренице, рефлектује исто неразумијевање. СНСД-политика палестинизације са надом на контролисану дисолуцију, те, нарочито, инсистирању на самосталности у односу на Србију, произилази из истог стратешког промашаја. Или су мотиви још гори: партитократијска власт над миниентитетом. Умјесто да политиком

опструкције проводи једно право правцато раскућавање „наше куће Републике Српске“, природан концепт, адекватан новонасталој ситуацији био би покушај да се форсира сарадња са Србијом и покуша конституисати један уједњени виртуални ентитет, доминантна економска и политичка чињеница у „Балканској карантени“. Недавно помпезно најављена реконструкција Владе РС, те формирање једног економског министарства чији би задатак био да „нападне“ тржиште „тора“, свакако је добар потез у том смјеру. Али, прво, надамо се да то неће остати на нивоу демагогије, попут својевремено најављеног грађевинског концерна РС. Друго, јасно је да РС нема капацитете да без Србије озбиљно дјелује у том правцу. Најава преузимања и консолидације ЈАТ-а од стране водећих србијанских бизнисмена, искуство Телекома, те јасне могућности тог типа у електроенергетском сектору, могу бити контуре стратегије која се тражи. Међутим, то тражи одустајање од стратегије опструкције.